

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге
в Кишиневі (Республіка Молдова)
Малопольський державний університет
імені капітана Вітольда Пілецького в Освенцимі (Республіка Польща)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
LUMEN Conference Center (Румунія)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

07-08 листопада 2023 року

**Київ
2024**

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге
в Кишиневі (Республіка Молдова)
Малопольський державний університет
імені капітана Вітольда Пілецького в Освенцимі (Республіка Польща)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
LUMEN Conference Center (Румунія)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Збірник матеріалів
III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

«СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

Київ
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 2 від 29 січня 2024 року)*

ЕКСПЕРТ:

Головко Микола Васильович, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Базиль Людмила Олександрівна, доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України;

Опалюк Тетяна Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ЗА ЗАГАЛЬНОЮ РЕДАКЦІЄЮ

дійсного члена НАПН України, доктора педагогічних наук, професора

Топузова Олега Михайловича,

доктора педагогічних наук, професора

Малихіна Олександра Володимировича.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Арістова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор;

Алексєєва Світлана Володимирівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Попов Роман Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент;

Загорулько Марина Олександрівна, кандидат педагогічних наук;

Ліпчевська Інна Леонідівна;

Тетик Валентина Романівна.

С24 **Світ дидактики:** дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова; доктора педагогічних наук, професора О. Малихіна. Київ : Видавництво «Людмила», 2024. 387 с.
ISBN 978-617-555-191-2

До збірника увійшли матеріали учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (07-08 листопада 2023 р.).

У матеріалах конференції розглянуто питання теорії і методології сучасних дидактичних процесів; організації освітнього процесу в Україні в умовах воєнного стану; компенсації освітніх втрат в умовах воєнного стану в Україні та повоєнний період (інноваційні підходи, технології, моделі, методика, методи і засоби навчання); психолого-дидактичних проблем організації освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства; тенденцій розвитку сучасної дидактики (зарубіжний досвід); трансформаційних процесів в освіті XXI століття (дистанційне та змішане навчання); формальної, неформальної, інформальної освіти; інноваційних підходів, технологій, методик, методів, прийомів і засобів навчання.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам.

УДК 37.02(063)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

ISBN 978-617-555-191-2

© Інститут педагогіки НАПН України, 2024

© Видавництво «Людмила», 2024

ФОРМАЛЬНА, НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Освітній процес у закладах освіти України в умовах воєнного стану включає формальну, неформальну та інформальну форми.

Проблеми формальної, неформальної та інформальної фізкультурної освіти досліджували Д. Балашов, О. Бартків, Д. Бермудес, В. Борисенко, Ю. Вихляєв, С. Дурманенко, О. Дурманенко, В. Кисельов, Л. Рибалко, С. Харченко тощо.

Формальна фізкультурна освіта – це науково обґрунтована, доцільно організована освіта, яка здобувається за освітньою програмою «Фізична культура і спорт» і передбачає досягнення здобувачами вищої освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою. Формальна фізкультурна освіта є інституційною, визначеною та запланованою, оскільки надається в державних або приватних закладах освіти. Метою формальної фізкультурної освіти є побудова системи освіти впродовж життя як частини соціальної практики.

Неформальна фізкультурна освіта – це науково обґрунтована, доцільно організована освіта, що надає знання, практичні уміння, навички та потребу самостійно займатися фізичними вправами упродовж життя. Визначальною рисою неформальної фізкультурної освіти є те, що вона є альтернативою та доповненням до формальної фізкультурної освіти у процесі навчання протягом усього життя (Вихляєв Ю. М., 2018, 8). Неформальну фізкультурну освіту студенти здобувають в освітніх закладах чи громадських організаціях, клубах, гуртках, під час індивідуальних занять тощо. Критерієм ефективності введення неформальної фізкультурної освіти в освітній процес ЗВО може слугувати кількість студентів, що продовжують самостійно займатися різними формами фізичної культури на старших курсах (Вихляєв Ю. М., 2018, 18).

Інформальна фізкультурна освіта – процес і результат стихійного, самостійно організованого, неінституціоналізованого удосконалення студентами власних компетентностей через різні форми здобуття знань. Вона мотивує студентів до самоосвітньої освіти в зручний для них час, в певній локації. Такий тип освіти досить гнучкий за змістом та методами, є добровільним, за бажанням самостійно організованою діяльністю. Має на меті здобуття додаткових навичок, умінь, розширення кругозору, самонавчання у галузі фізичної культури. Основними формами здобуття інформальної освіти є різні курси, гуртки за інтересами, заняття в громадських об'єднаннях (Гавришко С.Г., Гвоздецька С.В., Приходько І.М., 2023, 30).

Педагогічний досвід діяльності у ЗВО засвідчив, що більшість студентів (80%) вважають за кращу очну форму занять, де присутнє живе спілкування студентів із викладачами, однокурсниками. При цьому, як зазначають під час опитування студенти, ефективні практичні заняття, що супроводжуються розповіддю, показом, використанням спортивного інвентарю і можливістю занять на спортивних майданчиках (Баштовенко О., Станєва С., 2021, 14-15).

В умовах воєнного стану дистанційна форма навчання стала необхідністю. Особливо актуальними для викладачів стали питання: як організувати ефективне дистанційне навчання, які засоби взаємодії в інформаційному середовищі використовувати та які методи навчання є найбільш ефективними у дистанційному форматі. Технології дистанційного навчання дозволяють здійснювати навчання на відстані, перевіряючи якість засвоєних студентом знань, використовуючи активні методи навчання.

Дистанційне навчання має багато переваг як зазначають науковці (Антонюк Н. А., Савчук С. В., Пушкар Н. С., 2023, 37):

- можливість навчання незалежно від місця знаходження, в зручний час, в індивідуальному темпі;
- можливість навчання без відриву від роботи та навчання;
- цілодобовий доступ до онлайн-бібліотек;
- можливість використання інноваційних технологій;
- можливість спілкування з різними фахівцями в режимі он-лайн і офф-лайн незалежно від територіальної приналежності.

Основною перевагою дистанційного навчання є гнучкість, модульність, технологічність, оновлення ролі викладача, підвищення мотивації до самоорганізації студентів, при цьому навчання стає більш інтерактивним, самостійним. Тоді як головний недолік дистанційної форми навчання – відсутність безпосереднього, живого спілкування з педагогом та однолітками.

Методичною особливістю дистанційного навчання є те, що засвоєння знань, умінь та навичок, передбачених навчальними програмами, здійснюється не за допомогою традиційних форм навчання (лекція, семінари тощо), а за допомогою самостійної роботи студента.

Т. Гуртова та С. Пономарьов зазначають: «Навчальний процес з фізичного виховання у період дистанційного навчання реалізується такими формами, як навчальні академічні заняття та самостійна робота. І тільки комплексне поєднання цих форм занять дає змогу досягти бажаного результату фізичного виховання студентів (Гуртова Т.В., Пономарьов С.В., 2022, 37). Вчені вважають, що наразі доцільним є створення відносно простого інструментарію фізичного виховання студентів в режимі дистанційного навчання, а організація ефективного дистанційного навчання, адаптація освітнього процесу із фізичного виховання до вимог сьогодення полягає у забезпеченні фізичного розвитку на основі збільшення фізичної активності студентської молоді (Гуртова Т.В., Пономарьов С.В., 2022, 36).

Під час дослідження виокремлюємо педагогічні умови, що сприяють забезпеченню ефективності фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання:

- сприяння фізичному розвитку та підвищенню рухової активності студентів;
- розвиток рухових навичок, вмінь та знань пов'язаних з ними фізичних якостей;
- формування звички до систематичних занять фізичними вправами;
- формування знань про основи фізичної культури і шляхи здоров'язбереження;
- усвідомлення оздоровчого впливу рухової активності на здоров'язбереження в умовах дистанційного навчання;
- оволодіння сучасними технологіями здоров'язбереження, засобами і методами зміцнення ментального здоров'я.

Погоджуємося з О.М. Мозолєвим в тім, що змішане навчання є більш гнучкою формою освіти, оскільки воно дозволяє використовувати переваги традиційного та дистанційного навчання і навпаки, навіювати їх недоліки. Звісно, змішана форма проведення занять з фізичного виховання вимагає від викладачів нових комунікативних здібностей та творчого підходу до організації та проведенні занять (Мозолєв О.М., 2022, 342).

Отже, аналіз наукової літератури показує, що молода людина реалізує своє право на фізкультурну освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Організація освітнього процесу у ЗВО в умовах воєнного стану зазнала значних змін, що призвело до зниження якості освіти. З метою підвищення її ефективності закладам вищої і фахової передвищої освіти з 01 серпня 2023 року було рекомендовано максимально перейти до здійснення освітнього процесу в аудиторному форматі. Змішані форми навчання студентів дають можливість сформулювати їхню активну соціальну позицію, підвищити мотивацію до навчання в галузі фізичної культури та спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. А., Савчук С. В., Пушкар Н. С. (2023). Організація освітньої діяльності в умовах змішаного навчання для майбутніх вчителів початкових класів. *Інноваційна педагогіка*, 55(1), 37–40.
2. Баштовенко О., Станєва С. (2021). Проблеми організації дистанційного навчання з фізичної культури в закладах освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки*, 53, 9–22.
3. Вихляєв Ю. М. (2018). Неформальна фізкультурна освіта. *Інноваційні технології фізичного виховання студентів*, 11–21.
4. Гавришко С. Г., Гвоздецька С. В., Приходько І. М. (2023). Сучасна система фізичного виховання у ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 8(168), 29–32.
5. Гуртова Т.В., Пономарьов С.В. (2022). Фізичне виховання як чинник здоров'язбереження студентів в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 5(150), 35–39.
6. Мозолєв О. М. (2022). Фізичне виховання студентів в період впровадження дистанційної та змішаної форм навчання. *Scientific Collection «InterConf»*, 118, 339–344.

Дягилева О. С.

*Херсонська державна морська академія
(Херсон, Україна)*

Юрженко А. Ю.

*Херсонська державна морська академія
(Херсон, Україна)*

Пазяк А. С.

*Херсонська державна морська академія
(Херсон, Україна)*

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ФІЛОСОФІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ

У сучасному світі зростаюча увага приділяється проблемам екології та природоохорони, і це стосується не лише цивільного суспільства, а й військово-морської сфери. Зміцнення обороноздатності, закріпленій у Конституції курс країни на вступ до ЄС і НАТО, актуалізував проблему модернізації освітньої галузі щодо підготовки випускників ЗВО морського профілю (Попроцький, 2020). Дидактичні засади формування екологічної компетентності включають в себе стратегії та методи навчання, спрямовані на розширення знань, умінь і навичок стосовно екології і природоохорони у контексті морської сфери (Yurzhenko et al., 2023).

Умови воєнного стану ставлять перед освітніми закладами особливі завдання щодо формування екологічної компетентності. Ситуація вимагає специфічних дидактичних підходів та засобів для забезпечення ефективного навчання курсантів (Дягилева та ін., 2023). Завдання морських закладів освіти полягає не лише в тому, щоб навчити їх навичкам мореплавства, але і підготувати до ролі відповідальних фахівців морської галузі, які беруть участь у вирішенні сучасних екологічних проблем. Важливо ознайомити курсантів з рядом конкретних екологічних проблем, які стосуються морського середовища та впливу людини на нього.